D • N
25/10 1950

Debatt kring norska beredskapslagen

Förslaget till norsk beredskapslag, med dess vittgående fullmakter för regeringen vid krigsfall och i andra hotande situationer, har väckt en utomordentligt livlig debatt. Inom alla partier tycks meningarna vara delade — utom naturligtvis i kommunistpartiet, mot vilket lagen väsentligen är riktad. Trots att förslaget framlagts av arbetarpartiets regering har även inom detta parti kritiska röster framträtt; Arbeiderbladet stöder visserligen förslaget, men landsorganisationen har gjort åtskilliga invändningar, och den radikala tidskriften Kontakt har framfört en principiell kritik. Tidningarnas hållning liksom den stora radiodebatten torsdagen den 12 oktober visar tydligt att problemet icke uppfattas som en partifråga. Karaktäristiskt för diskussionen är att en rad författare gjort tänkvärda och uppmärksammade inlägg; medan Arnulf Överland närmast ställt sig på regeringens sida, har lidelsefulla angrepp mot lagen gjorts av Sigurd Hoel, Helge Krog och Aksel Sandemose. Bergens studenter har vägrat att anta en resolution i frågan, vilket tyder på att majoriteten är *för* lagen, medan studentföreningen i Oslo efter debatt vid flera sammanträden generellt tagit avstånd från förslaget. En rad yttranden om lagförslaget har översänts till stortingsutskottet från skilda organisationer, såsom advokat- och pressföreningarna; med rätt har man anmärkt att dylika yttranden borde ha infordrats före förslagets framläggande.

I det hela har diskussionen stått på ett högt plan, och den har säkerligen varit av värde därigenom att för demokratin viktiga frågor blivit allsidigt och skarpt belysta; det har på goda skäl sagts att själva debatten stärkt den demokratiska beredskapen. Detta utesluter naturligtvis inte att många inlägg genom sin alltför generella och principiella natur och genom sina överdrifter snarare varit ägnade att bortskymma än att klarlägga de konkreta frågorna.

De allmänna skälen för lagen är lättförståeliga och lätta att sammanfatta. Man vill inte "tas på sängen" som den 9 april 1940. De norska statsmakterna måste vara redo att inte bara vid krigsfall, utan också i sådana lägen då landets säkerhet ställes på spel genom inre och yttre hot vidta verksamma åtgärder mot förrädare. Att vänta till dess kommunisterna skrider till förrädiska handlingar är inte möjligt; de som på starka skäl misstänkts för att förbereda förräderi måste oskadliggöras i tid, och för det ändamålet krävs internering genom förvaltningsbeslut. Den vanliga strafflagen är inte tillräcklig då det gäller att döma personer som begått förräderi: dels måste förfarandet göras ytterligt snabbt, dels måste dödsstraff kunna avkunnas, ty ett fängelsestraff är i denna situation, då förrädarna väntar att inom några veckor bli befriade av en främmande armé, inte avskräckande; därmed motiveras bestämmelserna om förräderidomstolar och en särskild förräderiprocess även utanför krigsmakten. Pressen måste hindras att mana till förräderi och att genom falska upplysningar främja fiendens avsikter, och i detta syfte är en fullmakt för regeringen att inskrida med censur och utgivningsförbud ofrånkomlig.

Oppositionen mot lagen har i sina allmänna synpunkter inte sällan gått till så uppenbara överdrifter att den snarast givit lagens anhängare vapen i händerna. Då man som Helge Krog talar om "självmord av fruktan för döden" och alltså gör gällande att förslagets antagande skulle bereda vägen för en diktatur är det svårt att följa med. Visserligen är det sant att en hänsynslös regering stödd av en hänsynslös stortingsmajoritet skulle kunna begagna lagen till extrema frihetsinskränkningar utan bärande grunder, men all anledning saknas att befara sådana maktövergrepp, och för alla måste det stå klart att om majoriteten inom stortinget och den på denna majoritet stödda regeringen överger demokratin, så kan inga regler i världen hålla folkstyrelsen vid liv. Lika överdrivet är påståendet att lagens antagande skulle demoralisera hela folket såsom ett uppgivande på förhand av demokratins grundsatser. Sådana synpunkter kan anföras, och har anförts, mot alla förslag till demokratiskt självförsvar — trots att i realiteten detta självförsvar ingenstädes drivits så långt att demokratins centrala värden förstörts, medan en total slapphet mot förrädare och diktaturstrávare i en rad stater bevisligen förberett folkstyrelsens undergång. Egendomlig är också tanken att ingripanden mot kommunisterna i de lägen det här gäller skulle ge dessa förrädare större anslutning. Den tanken är en oreflekterad tillämpning av föreställningen att statliga ingrepp mot en rörelse stimulerar dess växt, en på kristendomens historia byggd söndagsskolesats, vars ohållbarhet inses vid ett ögonblicks reflexion.

En speciell svaghet i den allmänna kritiken av regeringsförslaget synes ligga däri att man med kritiken förenar framhävandet av att regeringen även utan lagstiftning har en konstitutionell nödrätt i sådana situationer som lagen avser. Det sägs alltså inte att regeringen under inga förhållanden får handla såsom lagen anvisar, utan att den kan handla på detta sätt oberoende av om en lag antas. Denna ståndpunkt har motiverats med att en konstitutionell nödrätt som inte fixeras i lag skulle vara mera smidig och användbar och att regeringen endast vid begagnandet av en sådan nödrätt skulle kunna göras konstitutionellt ansvarig. Från demokratisk synpunkt borde det väl tvärtom vara lämpligare att regeringens befogenheter åtminstone i huvudsak fastslås och därmed begränsas; att regeringen blir ansvarig i vanlig ordning även vid utövningen av sina rättigheter enligt beredskapslagen är obestridligt. Och framför allt: det gäller ju att genom den s. k. nödrättens reglering redan på förhand möjliggöra förberedelsen för dess tillämpning i framtiden.

När det gäller en del konkreta bestämmelser i lagen har däremot kritiken starka argument. Huvudfrågan är, som tidskriften Kontakt påpekar, under vilka förhållanden de i lagen stadgade fullmakterna skall få användas. Bestämmelserna härom är emellertid så vaga att de knappast ger någon verklig vägledning, och en ny och stringentare formulering är därför påkallad; många anser att lagen borde begränsas att gälla endast för krigsfall och att en sådan ändring skulle göra även andra i debatten angripna bestämmelser ofarliga. Man kan emellertid väl tänka sig att en modifikation i denna riktning skulle kunna kombineras med en snävare formulering av skilda specialbestämmelser. Sålunda har ifrågasatts att de förutsedda inskränkningarna i tryckfriheten inte skulle kunna komma till stånd annat än efter beslut med kvalificerad majoritet i stortinget. Likaså har föreslagits att föreskrifterna om internering av misstänkta skulle kompletteras med judiciella garantier. Enligt uttalanden från regeringshåll, främst av justitieminister Gundersen, är regeringen beredd att på dessa och andra punkter genom kompromisser komma fram till en samlande lösning. Med fog har emellertid Sigurd Hoel gjort gällande att lagförslaget är illa förberett och att det aldrig kommit att framläggas i sin nuvarande form om utredningar och utlåtanden i större omfattning föregått utarbetandet.

Den norska debatten är av stort intresse; så intensiva brytningar kring frågan om demokratins självförsvar har knappast tidigare förekommit i Norden. Resultatet av denna debatt och av den nu pågående stortingsbehandlingen av lagförslaget måste beaktas framför allt i andra nordiska demokratier.

Utrikesministern och kommunistpressen

I går kallades representanter för pressen till en presskonferens i anledning av utrikesministerns återkomst från förhandlingarna i Förenta nationerna. På förfrågan meddelades att även kommunistiska tidningsmän inbjudits. Detta handlingssätt innebär inte blott att man gör konferenser av detta slag meningslösa, utan också att man bryter mot bestämda utfästelser tidigare.

I mars 1948 förklarades från Svenska Dagbladets och Dagens Nyheters sida att representanter för dessa tidningar inte ansåg sig böra delta i framtida presskonferenser såvida kommunisterna fortfarande skulle få tillträde. I debatten framhölls att information och diskussion i utrikes- och försvarsfrågor inte med fördel kunde förekomma i närvaro av kommunister, då detta omöjliggjorde ett öppet meningsutbyte och lämnande av förtroliga upplysningar. I anslutning härtill inställdes de regelbundna presskonferenserna, och enighet rådde om att kommunisterna inte skulle få vara med vid konferenser kring utrikespolitik och försvar. Denna enighet fastslogs av statsministern i ett uttalande för Expressen, som gick ut på "att han fått den uppfattningen att samtliga icke kommunistiska deltagare i presskonferenserna är ense om att kommunisterna borde hållas avstängda från informationer om militära och utrikespolitiska ting". Sedan dess har endast vid ett tillfälle demokratiska tidningsmän inbjudits att jämte kommunister delta i en utrikespolitisk presskonferens; detta skedde i augusti 1949 och motiverades med att konferensen gällde Europarådet och alltså inte var av den art att sekretess kunde anses påkallad.

I det nu aktuella fallet finns inte ens någon möjlighet att prestera en dylik undvikande motivering. Det är klart att en presskonferens med öppen information och öppna frågor just nu skulle kunna vara av betydelse: bland de många spörsmål som föreligger är tendenserna till omläggning av FN:s verksamhet, val av generalsekreterare i FN, upprustningen i Norge och Danmark enligt de under sommaren fattade besluten, de koreanska och indokinesiska problemen och Ålandsfrågan. Då kommunister är närvarande måste emellertid en belysning av dessa frågor genom föredrag och svar från utrikesministerns sida inskränkas till det menings- och värdelösa, och det är givet att Dagens Nyheter stannat vid den ståndpunkt som tidigare förklarats vara gemensam för regeringen och den demokratiska pressen. Man kan blott konstatera det förbluffande i att utrikesministern — i strid mot statsministerns förklaring — inbjuder kommunister och alltså synes vara av den meningen att de tidningsmän som numera även av regeringen betecknas som representanter för den femte kolonnen är högre skattade som deltagare i presskonferenserna än demokratiska publicister.

PRESSGRANNAR

Skolbyggnadsverksamheten skulle inte inskränkas på samma sätt som det allmänna byggandet, sade statsministern under valrörelsen. Ändå är Svensk Skoltidning ängslig, och tidningen Ljusnan (fp) delar denna oro:

Möjligheterna att hyra tillfälliga skollokaler synas i stor utsträckning vara utnyttjade, och man får på åtskilliga håll söka klara sig hjälpligt fram genom att dubblerade klasser utnyttjar de befintliga lokalerna vid skilda tider på dagen. Att detta är en långt ifrån tillfredsställande anordning torde det inte råda några delade meningar om.

En nedskärning av skolbyggnadsanslaget för nästa år skulle endast betyda en ackumulering av de för varje år alltmer skärpta behoven.

Av största vikt är givetvis att man vid planeringen av denna byggnadsverksamhet tar hänsyn till den nya kommunindelningen och till den nioåriga skolan:

Det kan visserligen invändas att enhetsskolan ännu så länge existerar endast i form av ett principbeslut och en relativt begränsad försöksverksamhet, men detta får ej hindra att man inom kommunerna har målet klart i sikte även om det nuvarande katastrofläget lätt lockar till ett kortare perspektiv...

Man får hoppas att de refererade farhågorna för att statsministern skulle finna anledning ändra på sitt tidigare uttalande skall visa sig vara utan grund.

Det rör sig om stora saker. I sina anslagsäskanden har skolöverstyrelsen begärt en tillståndsgivning under kalenderåret 1951 på 180 miljoner kronor, en kostnadsram som styrelsen anser vara ett minimum. Under budgetåren 1951/52—1955/56 har man tänkt genomföra ett skolbyggnadsprogram för över en miljard kronor.

Inför Förenta nationernas femårsjubileum på tisdagen hade Östergötlands Dagblad (h) försökt göra en summering:

Utvecklingen tycktes under de första åren ge pessimisterna rätt. De ändlösa diskussionerna i församlingen och säkerhetsrådet varslade illa om organisationens möjligheter att uträtta något väsentligt för fredens bevarande och fredstankens befästande. Ännu under första hälften av detta år var många benägna att helt underkänna FN:s möjlighet att åstadkomma ett solidariskt uppträdande av medlemsstaterna.

Omslaget i uppfattningen kom sedan säkerhetsrådet beslutat sätta hårt mot hårt i Koreafrågan. Den allmänna anslutningen från medlemsstaternas sida till FN-aktionen visade att organisationen var mäktig att handla för hävdandet av FN-stadgans principer. FN-truppernas framgång i Korea har också kraftigt stärkt FN:s prestige.

Det kan visserligen sägas att Amerika gjort den avgörande insatsen och haft sina egna intressen i sikte, men detta förringar icke FN-aktionens betydelse som sådan. Amerika och FN:s övriga medlemsstater av demokratisk natur har handlat helt i överensstämmelse med FN:s stadga då de med vapen och moraliska fördömanden vänt sig mot angriparen i Korea och drivit honom tillbaka:

Det är första gången i världshistorien som något sådant skett. Redan under sin första femårsperiod har sålunda Nationernas förbund visat att ett solidariskt uppträdande i rättens och fredens tjänst lönar sig. Organisationen har med säkerhet också vunnit ökad respekt inom östblocket, där man numera torde inse att den gamla demonstrationspolitiken icke lönar sig på samma sätt som tidigare.

FN arbetar på lång sikt och Korea är väl knappt mer än en episod, om också en mycket betydelsefull sådan. Stötestenarna blir många även i fortsättningen och bakslag i framtiden är ingalunda uteslutna. God vilja och uppriktig tro behövs både hos folken och de enskilda för att hålla solidaritetstanken levande.

Är det för djärvt att tänka sig att FN:s tillväxt i styrka och anseende endast kommer att stäckas om hela världen störtas i ett nytt krig — däremot inte genom inre upplösning på den demokratiska sidan.

En upprörd tidningsinsändare påpekade häromdagen det absurda i att befattningar i stadens tjänst, som absolut inte kan få besättas av femtekolonnare, i alla fall måste annonseras i kommunistorganet Ny Dag. I anvisningarna till Stockholms sedan 1 jan. 1948 gällande tjänstereglemente föreskrives nämligen att annonsering av ledig tjänst skall ske i dagliga tidningar i huvudstaden, representerande de politiska partierna i stadsfullmäktige — och dit hör alltjämt kommunisterna. Stockholms-Tidningen (fp) reagerar liksom Dagens Nyheter har gjort förut i några tillspetsade fall:

Under dessa förhållanden har tjänstemännen ingen annan utväg än att låta staden annonsera i kommunistorganet, vilket innebär dels en helt förkastlig subventionering av detta, dels för stadens vidkommande bortkastade pengar. Det är tydligen högst på tiden att det nämnda reglementet så ändras, att denna meningslösa och skadliga annonsering snabbast möjligt kan upphöra. Så gott om pengar har inte Stockholms stad att de utan vidare kan kastas i sjön.

Det officiella annonserandet i det kommunistiska organet kan över huvud taget inskränkas. Kommunistriktningen skall inte heller i dessa sammanhang likställas med andra partier.

Den militära personalvårdsorganisationen behöver utbyggas, men det är inte nödvändigt, anmärker Upsala Nya Tidning (fp), att bygga en topporganisation av pyramidala mått:

Det nuvarande topporganet är av blygsamt format — en socialvårdsdirektör med assistent i försvarsstaben. Enligt det nya förslaget skulle man få en våldsam ansvällning omfattande tre chefer, elva civila befattningar i mellangraderna och tre kommenderade officerare plus expeditionspersonal. Men inte nog med detta, landet skulle indelas i särskilda socialmilon, där kvalificerade befattningshavare skulle sitta som ett mellanled mellan fältarbetarna och topporganet. För att motivera denna byråkratiska dröm tar utredningsmännen till en yvig fraseologi... Ädla mål, det är visst och sant, men vi skulle ändå tro, att örtagårdsmästaren gör klokt i att begagna kniven, innan förslaget presenteras för riksdagen.

Det har sagts, att krafter, som står hr Vougt nära, egentligen siktar mot en försvarets socialstyrelse.

Förslaget skall passera finansministern innan det ar framme nos riksdagen.

Kommunisterna utan mandat vid Klaravalet

Vid tisdagens röstsammanräkning av kyrkofullmäktigvalet räknades endast Klara församling. Den borgerliga kartellen besatte oförändrat 17 mandat, medan socialdemokraterna tog kommunisternas två platser och belade de återstående åtta mandaten.

Sammanlagt avgavs 883 (år 1946 794) röster, varav 9 förklarades ogiltiga. Den borgerliga kartellen Kyrkan över partierna fick 561 röster (514), varav 435 tillföll högern, Kyrkligt intresserade, och 126 folkpartiet, För kyrka och församling. Socialdemokraterna fick 282 (205) och kommunisterna 31 (66) röster. En poströst avgavs och den fick Kyrkligt intresserade.

Kyrkligt intresserade samt För kyrka och församling hade första namnet — kominister Gösta Andersson — gemensamt. Utom denne valdes från Kyrkligt intresserade f. d. poliskommissarie Helmer Brännström, överbibliotekarie Erik Winge, aktuarie Arvid Södergren, fröken Greta Lilja, fröken Maja Pravitz, fastighetsmäklare Ragnar Rung, källarmästare Sven-Håkan Paulson, fru Anna-Greta Oldmark, direktör John A. Waldin, fröken Hanna Fröhling, grosshandlare Einar Hammar, fru Gurli Wilander och köpman David Norring. Från För kyrka och församling valdes byrådirektör Einar Malmgren, vaktmästare Henrik Emanuel Lindström och advokat Einar van de Velde.

Fatal flyttning

Socialdemokraternas första namn, vicevärden Ivar Ljungberg, var inte valbar. Han har flyttat till Klara församling från Oscars, men är fortfarande röstberättigad i Oscars, varför han inte är valbar i Klara. I Oscars församling är han inte valbar, enär han flyttat till Klara.

Socialdemokraternas åtta kyrkofullmäktige blev därför portvakt Josef Larsson, vaktmästare Einar F. Lindqvist, yrkeslärare Adolf F. Bladh, portvakt Axel H. Mårtensson, uppbördsman Sven P. L. Nilson, fru Wally Juneheim, maskinist Folke J. Lindblom och maskinmästare Gustav L. Brehnmark.

Sundbybergsvalet

Kyrkofullmäktigevalet i Sundbyberg resulterade i att högern fick 2 mandat, folkpartiet 11, socialdemokraterna 19 och kommunisterna 3. Valda är från högern hrr Alb. Reutergård och Sam. Andersson, från folkpartiet hrr Sven Nymansson, :. Österberg, Sam Cervin, H. Styfberg, fru Inez Steinert, hrr Erik Svenér, H. Kjellberg, fru Elin Bergman, fru R. Bergström, hrr E. Gezelius :h R. Hyltefors, från socialdemokraterna hrr Nils Wahlholm, Harry Nilsson, E. Asp, fru Hanni Molander, hrr C. E. Nygren, Filip Carlzon, Th. Degerström, Stanley Sjöö, fruar Märta Fischerström, Kerstin Fagerö, Gunborg Eriksson, hrr Ivar Severin, Paul Tankred, Mauritz Andersson, fruar Ilva Kjellström, Annie Persson, hrr Karl Johansson, Kurt Källmin och Botvid Gravander, från kommunisterna hrr Einar Spångberg, Olof Ottosson och fru Elin Olén.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
Telegramadress: Dagsnyheter.
Postgiro 1616 (för annonser) nummer 1617 (för prenumeration)

Chefredaktör: *Herbert Tingsten.* (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Kihlberg.*
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman.*
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: *Helge Heilborn.*

PRENUMERATIONSPRISER
A Stockholmsupplagan
Månad .. 4:75 Kvartal .. 13:75
Halvår .. 27:— Helår .... 54:—
SENASTE ANNONSPRISLISTA daterad 12/5 1950 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Sthlm.

Förslag färdigt om stadsdelsråd

Frågan om särskild representation för stadsdelarna i Stockholm slutbehandlades på tisdagen i den kommitté som stadskollegiet tillsatt efter folkpartimotioner. Endast justering återstår nu.

Flertalet medlemmar har, såsom framgick redan av kommitténs rundfråga till olika föreningar, kommit till uppfattningen att stadsdelsråd bör inrättas. Inom denna majoritet föredrar flertalet (två socialdemokrater och en högerman) att de nya organen utses av stadsfullmäktige, medan ett mindretal (de två liberalerna) håller på direkta folkval inom stadsdelarna.

Riksheraldikerämbetet hemställer i remissyttrande till arbetsmarknadsstyrelsen över revisor Uno Lindgrens anmälan beträffande en arkivarietjänst hos ämbetet att styrelsen lämnar de två skrivelser som Lindgren lämnat in utan åtgärd.

HYLLOR

praktiska konstruktioner för kontor arkiv bibliotek laboratorier butiker privatinredn.
Sparrings Försäljningsavd.:
Karlavägen 89 — Stockholm Ö
Tel. 67 36 50 - 67 76 75 - 67 76 81.

Riksdagssammanträden

Onsdagen den 25 oktober 1950.
Första Kammaren kl. 11 fm. Val av andre vice talman.
Andra Kammaren kl. 11 fm.
Statsutsk. 3:e avd. kl. 10 fm. Obs. tiden.
Statsutsk. 4:e avd. kl. 9.30 fm. Obs. tiden.
Bankoutsk. kl. 10.30 fm. Obs. tiden.
1:a Lagutsk. kl. 10.15 fm.

För verkskydd och hemskydd

NIFE belysnings-utrustningar

RESERVBELYSNINGSANORDNINGAR
HANDLAMPOR
HJÄLMLYKTOR
SPÄRRLYKTOR
FICKLAMPOR
RESERVBELYSNINGSAGGREGAT
KIKARE

NIFE

JUNGNERBOLAGET
SVENSKA ACKUMULATOR AKTIEBOLAGET JUNGNER
STOCKHOLM
Begär våra kataloger. Besök vår utställning, Birger Jarlsgatan 15.

250.000 - 250.000 LKP 250.000 - 250.000

Den 6 november kan Ni vinna
250.000
för endast 10:50
och nästa chans kommer redan i maj.

Måndagen den 6 nov. är det dragning på 1942 års premieobligationer. Köper Ni och belånar en sådan obligation hos oss så kostar det 2:35 per halvår i låneavgift. Endast vid första inbetalningen tillkommer kr. 8:15 för köpet av obligationen.
Det är 12 dagar kvar till den 6 nov. Sänd därför in 10:50 på postanvisning eller postgiro 479 i dag. Vi sända Er då omgående lånebevis med obligationsnummer.

LÅNEKASSAN FÖR PREMIEOBLIGATIONER AB
Klarabergsg. 60 - Stockholm. Postgirokonto 479
Postadress: Box 369. Tel. 23 19 90.

250.000 - 250.000 - 250.000 - 250.000 - 250.000

Annons No. 6 i serien "En industris prestationer"

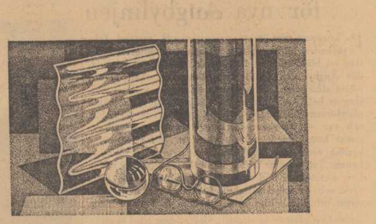

« PERSPEX »
(Reg. varumärke nr 53925)

Det under varumärket "Perspex" saluförda akrylhartset är ett av de mest mångsidiga och populära syntetiska material, som den brittiska kemiska industrin hittills framställt. Sedan I. C. I.:s kemister upptäckte det år 1932, har denna kristallklara plast funnit hundratals olika användningssätt — för genomskinliga delar i flygplan, för elektrisk och kemisk apparatur samt för "skylights" i form av korrugerade skivor. "Perspex" tillverkas av aceton, för vars tillverkning en metod är baserad på melass, en biprodukt vid sockertillverkning. Första steget vid framställningen är att få fram en vattenklar vätska, kallad metylmetakrylat. Nästa fas i tillverkningen är att polymerisera denna vätska, d. v. s. att få molekylerna att förena sig i långa kedjor. Resultatet är akrylhartset "Perspex", vars kemiska namn är polymetylmetakrylat. Samtidigt som dess vikt endast är hälften av glasets, är "Perspex" utomordentligt segt och dess framställning blev en bedrift i behaglig tid av den brittiska kemiska industrin. År 1939 började det nämligen användas för de transparenta delarna på alla brittiska stridsplan, och i dag finner man ständigt nya användningssätt för detta material.

Publicerad av
IMPERIAL CHEMICAL INDUSTRIES LTD ICI LONDON • ENGLAND

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.